

İskəndər Mirzə -120

Yubileyində vəfat edən prezident

*İskəndər Mirzə.
(şəkil Pakistanın icimai
mülkiyyətinə aiddir)*

Adətən, biz başqa ölkənin rəhbərinin həmin ölkədə yaşayan millətin nümayəndəsindən deyil, digər millətdən olduğunu biləndə çox təəccüblənirik. Məsələn, mən Suriyanın ilk prezidenti Sübhi Bərəkət haqqında məqalə yazarkən onun türk olduğundan da bəhs etdim və çox təəccübləndim. Sonra araşdırdım ki, Suriya himninin sözlərinin müəllifi də əslən türk olan Xəlil Mərdam bəy imiş. Onun barəsində də belə bir məqalə yazmağı düşünürəm.

Qeyd edim ki, Nepalın ilk prezidenti olmuş Ram Baran Yadav barədə yazdığım məqalədən sonra mən Hindistan-Pakistan-Nepal üçbucağına daha çox yönəlmişəm. Yəni, oxucular qəzətdə bu mövzularda çox məqalələrimi oxuyacaqlar.

Bundan əvvəl xəyal məşimində Nepala uçmuşdum. İndi isə həmin xəyal məşim ilə uçub Pakistana gəlmişəm.

Bu məqalədə mən fars kimi tanıtılan, lakin, Cənubi Azərbaycandan olan, Pakistanın ilk prezidenti olsa da, Cinnah qədər tanınmayan, Atatürkü və Cinnahı ideali bilən, sonda isə yubileyində dünyasını dəyişən İskəndər Sahibzadə Mirzə barədə məlumatlarını yazacağam.

İskəndər Sahibzadənin ailəsində Nadir Şaha sadıq əsgərlər vardı. Onlar Nadir Şahla çiyin-çiyinə döyüşmüş və soyadları kimi Hindistana sahib olmuşdular. Hindistan fəth olunandan sonra Sahibzadə Mirzələr Benqal əyalətinin Mürşidabad şəhərində məskunlaşdılar. Nadir Şah qətlə yetiriləndən sonra isə ömürlük Mürşidabadda qalmağa məcbur olurlar. Onlar tez bir zamanda Mürşidabadda aristokrat ailə kimi tanınırlar.

İskəndər Sahibzadə Mirzə 13 noyabr 1899-cu ildə Mürşidabadda Fatehəli Mirzə və onun ilk həyat yoldaşı Dilşadbəyimin ailəsində dünyaya göz açmışdı. Dilşadbəyim İraqdan gələnlərdən olduğu üçün İskəndər də İraqlı sayılırdı. İskəndər Sahibzadə Mirzə Benqalın ilk nəvvabı (indiki sözlə desək, rayon icra hakimiyyətinin başçısı vəzifəsi) Mənsur Əli Xanın nəticəsi idi. Bununla da, onun yolu açılmışdı. Onu Benqalda Mənsur Əli Xanın nəticəsi olaraq tanıyırdılar. Bir neçə il keçəcəkdi və Mənsur Əli Xanı onun ulu babası olaraq tanıyacaqdılar.

İskəndər Mirzə uşaq yaşlarında ailəsi ilə Tehrana gedərdi. Oradakı qohumlarını görmək istəyirdi. Lakin, işlər-güclər imkan vermirdi ki, o, Tehrandə qalsın. Vaxt gələcəkdi, İskəndər ailəsi ilə Tehrana getməyəcək, dövlət adından işgüzar səfərlər edəcəkdi.

Gənc İskəndər Benqalda orta təhsil aldı və arzularını həyata keçirmək istədi. İstəyirdi ki, siyasətçi olsun, Benqala nəzarət etsin. Hər sakini kimi o da ingilis dilini bilib ingilislərin mühitində yerini tutmağı arzulayırdı.

O, sonralar Balqandahar Tilak, Virçand və Racu Qandinin də təhsil alacağı İngiltərənin Ali Hərbi Kollecinə təhsil aldı. İngiltərənin ali hərbi kolleclərindən biri olan London Kollecinə, daha doğrusu, təkcə, orada yox, İngiltərədə hərbi kollecdə oxuyan tək Britaniya Hindistanından olan İskəndər Mirzə idi. O, bir ilk imza atmışdı!

Bu ilk ona çox ilham verirdi, hələ çox ilham verəcəkdi. Hər dəfə ona Britaniya Hindistanından gələn ilk olduğu üçün diqqətlə baxırdılar. Müəllimlər də ona diqqətlə baxır və heç vaxt onu unutmurdular. O, çoxlu diplomlara layiq görülürdü. Bəlkə də, elə bir gün olacaqdı ki, ona ən ali ordeni verəcək, ən alini, dövləti ona əmanət edəcəkdilər.

O, 1920-ci ilin 16 iyulu hərbi kolleci bitirdi və Delhiyə qayıtdı. Burada İngiltərə Hindistanı ordusuna yazıldı. Əsgərliyinin 1 illiyində birbaşa baş leytenantlıq rütbəsinə yüksəldi. Həmin ilin 30 dekabrında artıq pakistanlıların olduğu 18-ci batalyonun komandiri təyin edildi. Bəs nəyə görə əvvəl vaxtından tez baş leytenant rütbəsi, sonra isə məsul vəzifə hesab edilən batalyon komandiri oldu? Çünki, onda heç kəsdə görünməyən nizam-intizam var idi. O, heç vaxt bir gülləni boşa atmazdı. Onun heç bir gülləsi rəqibdən, düşməndən yan keçməzdi. O İsgəndər Makedon idisə, bu İskəndər pakistanlı idi və o, hər şeyə qadir, eynən adaşı İsgəndər kimi idi!

Bu illərdə Vəziristan adlı qondarma ölkə ilə İngiltərə Hindistanı arasında Vəziristan müharibəsi başladı. İskəndər Mirzə 18-ci batalyonun komandiri olaraq Vəziristanda döyüşürdü. O, düşmənləri məhv edə-edə, əzə-əzə gedirdi. Lakin birdən Vəziristanın başçısının köməkçisi Fəzəldin xan Məqsudun gülləsinə tuş gəldi. Güllə onun sinəsinə dəydiyindən o, sinəsindən ağır yaralanmışdı. Həmin vaxt yerə uzanan İskəndər Mirzəni dostu Fərhan gördü və tez Fəzəldin xanı öldürməklə öz ordusuna yarı-yarıya qələbə qazandırdı.

-Kömək edin! Kömək edin! İskəndər ölür! Ölür!

Tez İskəndər Mirzəni xəyəyə uzatdılar və yaralı çadırına apardılar.

Həkimlər nə edəcəklərini bilmədiilər. Xalqa lazımlı olan əsgər xalqın gözü önündə əldən gedirdi. Onun ürəyinə dəymişdi güllə, bundan sonra xilas ancaq möcüzə ola bilərdi. Hind həkimlər çaş-baş qaldıqları üçün ingilis həkimi də İskəndərə baxdı. Lakin, heç kəs çarə edə bilmirdi.

İngilis həkim İskəndər Mirzənin yaralı ürəyinə toxundu və dedi:

- Başınız sağ olsun!

İskəndər Mirzənin anası Dilşadbəyim çadıra gəldi. İskəndər Mirzənin "cansız" bədənini gördükdən sonra qıy çəkdi. Ağılarda hamını göz yaşına boğdu: -Mənim oğlum... Niyə hərbi oldun? Niyə məndən tez ayrıldın? Axı mən səndən heç doymamışdım. Alçaqlar səni hökmən ürəyindən vurma-lı idilər? Oğlum... səndən doya bilmədim...

Dilşadbəyim gözünün yaşını tökər-kən tez-tez xəyəyə vururdu. O, başını İskəndərin "cansız" bədənində sinəsinə qoymuşdu. Hər şey kədərliyə bir möcüzə baş verdi. Ürəyindən vurulan İskəndər Mirzə ayağını hərəkət etdirdi. Təəcübəndən Dilşadbəyimin ağzı açılı qaldı. Sevincindən yenə gözünün yaşını tökdü:

-Oğlum... ölmədin, nə yaxşı ki ölmədin! Həmişə yaşa, oğlum! Amma, bu yaşlı ananı da qorxutma!

İran şahı və Pakistan prezidentinin təsvir olunduğu İran poçt markası

Həkimlər hələ də nə baş verdiyini anlaya bilmirdilər. Ölü vəziyyətində olan İskəndər Mirzə dirilmişdi!

Mirzə "öləndə" subay idi. Bəziləri onun öldüyünə inanmışdı. Lakin, İskəndər ölməmişdi. Hələ 1 il sonra onun yarasını sarıyan tibb bacısı Rifətbəyimlə evləndi. Bu evlilikdən onun tək oğlu- Hümayun Sahibzadə Mirzə dünyaya göz açdı.

6 il baş leytenant rütbəsində olan İskəndər Mirzə 17 oktyabr 1927-ci ildə kapitan rütbəsinə yüksəlmişdi.

O, 1928-ci ilin aprelində Dera şəhərində, mayında Tonk şəhərində, 1930-cu ilin aprelində Bannu şəhərində və 1931-ci ilin aprelində Nouşera şəhərlərində komissar köməkçisi vəzifəsində çalışmış, 1933-cü ildə Nouşeranın komissarı olmuş, 1937-ci ilə qədər bu vəzifəni icra etmişdir.

1938-ci ildə Xayber şəhərində Pakistan agentisi olaraq fəaliyyət göstərmiş, Pakistanla konflikt yaşamaq istəyən hindlilərin bir neçəsini ifşa etməyi bacarmışdır. O, daha çox Pakistan-Hindistan dostluğunun tərəfdarıydı, lakin, heç cür hindliləri yola gətirə bilmir, 1945-ci ilə qədər Xayberdə sadəcə düşmənçilik etmək istəyən hindliləri ifşa etmişdir.

1945-ci ildə 25 il idi ki, hərbi və 15 il idi ki polis işləyirdi. Artıq yorulmuşdu ingilislərdən və hindlilərdən. Pakistanı müstəqil görmək istəyirdi. İstəyirdi ki, Pakistanı özü idarə etsin, Pakistanın yaxşılığı üçün hər bir şəraiti yaratsın. Əslində, indi ifadəmdə "Pakistan" sözünü işlədirəm, lakin

bəhs etdiyim vaxtlar "Pakistan" ifadəsi yox idi. Bu sözün necə yarandığını barədə oxucularıma sonra məlumat verəcəyəm.

Qayıdaq mövzuya.

İskəndər Mirzə artıq siyasətə atılmaq və paktlıq simvolu olan bir ölkə yaratmaq üçün çalışmaq istəyirdi.

Ona görə də, 1946-cı ildə Ləyaqət Əli Xan ilə tanış oldu. Müsəlman Birliyinin üzvü oldu və siyasətçilərlə, o cümlədən Məhəmmədəli Cinnahla xüsusi əlaqə saxladı.

Cinnahla eyni zamanda olan İskəndər Mirzə tez bir zamanda Cinnahın gözündə yüksəldi.

1947-ci ildə Cinnah İngiltərə Hindistanında Kralın yanında baş nazir vəzifəsində çalışanda İskəndər Mirzəni dəyərləndirdi. Həmin il onu Müdafiə Naziri təyin etdi. İskəndər Mirzə İngiltərə hərbi kollecinə oxuyan ilk urdu idi, indi isə ilk yerli Müdafiə Naziri olmuşdu.

O, müdafiə naziri kimi Kəşmir münaqişəsi ortaya çıxdı və ilk Kəşmir müharibəsi başladı. O da müdafiə naziri kimi son damla qanına qədər döyüşlərdən oldu.

Pakistan agentisi işləyən vaxtları da hindlilərə qarşı çıxmışdı, indi də çıxırdı. Çünki, hindlilər Kəşmirə sahib deyildilər. Kəşmir Pakistanın idi. Boş yerə qanlar axırdırdı.

Mirzə nəzarət etdiyi ordusu ilə birgə Kəşmiri üzük qaş kimi mühasirəyə aldı. Hindistan məğlub və məyus olmuşdu, lakin, misal var ki, "yenilən güləşdən doymaz". Hindistan da heç bir zaman bu savaştan doymadı. Qoy doymasın, "İskəndər Mirzələr" bütün Pakistanı doldurub!

(Davamı var)

*Sevdik N. Siboglu
gənc yazar*